

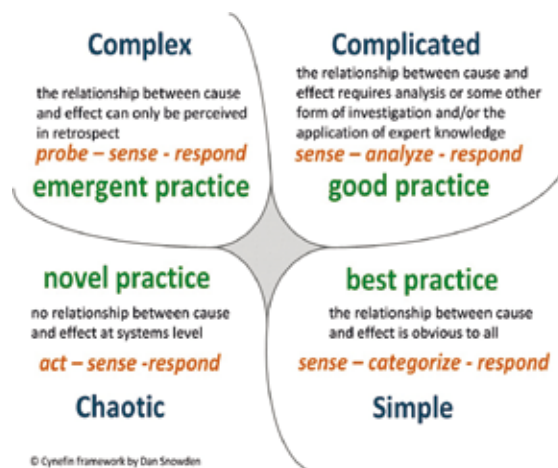
Overheidsparticipatie en de Omgevingswet

De Omgevingswet moet het voor initiatiefnemers makkelijker maken om een ruimtelijk plan te realiseren. Dat stelt overheden voor de opgave om hiermee om te gaan en vraagt een volledig andere rol van overheden dan voorheen. In het sociaal domein vindt al langer een vergelijkbare beweging plaats. Wat kunnen we hier uit leren voor het ruimtelijk domein?

Gemeenten zijn sinds de drie decentralisaties per 1 januari 2015 verantwoordelijk voor taken rond zorg, welzijn, jeugdhulp en werk. Uitgangspunt was om de eigen kracht in de samenleving centraal te zetten en aanvullend zorg en ondersteuning te bieden. Koplopers zoeken al langer naar manieren om zorg en ondersteuning zónder de overheid vorm te geven. Door de decentralisaties heeft dit een impuls gekregen. Veel gemeenten zoeken in reactie daarop, twee jaar na de decentralisaties, naar een andere rolopvatting, andere handelingsperspectieven en een andere cultuur. Ze bewandelen een nieuwe weg naar nieuw gebied, zonder TomTom en niemand weet waar het uitkomt.

Blauwdrukplanning in de prullenbak

Integrerend en participatief werken, zoals de Omgevingswet beoogt is wellicht een nog grotere verandering. De gebruikelijke manier om met ontwikkelingen om te gaan verandert. Dit wordt mooi geïllustreerd door het Cynefin framework van Dan Snowden¹ (zie figuur 1) dat helpt duiden in welke situatie een opgave zich bevindt. De tendens is van eenvoudig naar steeds complexer en zelfs chaotisch. Dit sluit naad-

▲ **Figuur 1** Het Cynefin framework van Dan Snowden.

loos aan bij het concept ‘meervoudig sturen’ van het NSOB.² Dit veronderstelt dat de overheid zich moet verhouden tot complexe en chaotische situaties waarbij initiatiefnemers en participanten mede bepalend zijn. Daarbij is er niet één vorm van sturing maar is het de kunst om te herkennen welk handelingsrepertoire het beste past in de specifieke situatie.

Het handelingsrepertoire

We bevinden ons daarmee in een situatie van 'onze-ker weten'.³ Dit begrip van Martin Stam helpt ons accepteren dat we onze inzet niet aan de voorkant kunnen bepalen. En dat geeft ruimte. Bijvoorbeeld om het proces systemisch te organiseren met behulp van de TransitieArena.⁴ Om te werken in verschillende soorten netwerken en binnen die netwerken omgevingsbewust te handelen. Maar vooral om het gesprek te voeren in die arena en netwerken. Dat kan bijvoorbeeld met de methode 'Appreciative Inquiry'.⁵ Samen waarderend onderzoeken wat werkt en de volgende stap pas bepalen als de eerste gezet is.

Initiatieven faciliteren

Iedere gemeente, sterker nog, iedere ambtenaar zal moeten uitvinden wat het handelingsrepertoire is dat het beste past in de specifieke context. De les uit het sociaal domein is om daar nu alvast 'onder de radar' mee te experimenteren en niet te wachten op de invoeringsdatum van de Omgevingswet. Op die manier heeft u de tijd om uw eigen rolopvatting, handelingsrepertoire en cultuur te ontwikkelen. Dat is van belang om initiatiefnemers te kunnen faciliteren: het initiatief laten bij wie het hoort, het zogeheten 'loslaten'. Dat betekent niet dat je initiatiefnemers laat zwemmen maar dat je met ze meebeweegt en hen ondersteunt om hun initiatief te realiseren op een manier die past bij de lokale situatie en de gemeenschap. Dat kan op verschillende manieren. Bijvoorbeeld door initiatiefnemers een goede informatiepositie te geven: cijfers, kennis en andere relevante informatie, al dan niet digitaal.

Kijk ook naar niet voor de hand liggende, kwetsbare groepen

U kunt initiatiefnemers toegang geven tot uw netwerk. Kijk daarbij niet alleen naar de gevestigde partijen en organisaties maar ook naar niet voor de hand liggende, kwetsbare groepen. Die worden vaak onbedoeld vergeten, maar hard geraakt door ruimtelijke ontwikkelingen. Uw collega's van Maatschappelijke Ondersteuning (MO) weten de weg. U kunt initiatiefnemers helpen met hun participatietraject, ze vroegtijdig in gesprek brengen met bovengenoemd netwerk en het proces goed helpen doorlopen. Uw eigen handelingsrepertoire komt daarbij goed van pas. U kunt ze helpen door het collectief belang in de gaten te houden en de verbinding te leggen met andere, meer sociaal-maatschappelijke opgaven zodat ze een integraal initiatief ontwikkelen. Tot slot kunt u ze helpen door te zoeken naar ruimte binnen bestaande regels. Al wordt het met de Omgevingswet ongetwijfeld makkelijker, het Stad & Milieu-experiment liet jaren geleden al zien dat er vaak meer wettelijke ruimte is dan aanvankelijk gedacht.

Door zelf te ontwikkelen en door initiatieven optimaal te faciliteren, blijft de Omgevingswet geen RO-feestje, zoals laatst te lezen was in de Special Omgevingswet van Binnenlands Bestuur, maar een integrerende wet met volop ruimte voor initiatieven en inwoners. ●

Noten

- ¹ www.youtube.com/watch?v=N7oz366X0-8
- ² www.nsob.nl/wp-content/uploads/2015/08/Pop-up-publieke-waarde.-Overheidssturing-in-de-context-van-maatschappelijke-zelforganisatie.-NSOB.-2013.pdf
- ³ www.hva.nl/akmi/publicaties/content/publicaties-algemeen/het-belang-van-onzeker-weten.html
- ⁴ screenbook.nl/burgermeesterboek/desktop/17_sturingsinstrument_transitiearena.php
- ⁵ www.gervasebushe.ca/the_AI_model.pdf

